

3. Усатове, за участю якого формувалися пам'ятки типу Чорнавода II (друга половина IV тис. BC cal.).

4. Ямники (поч. III тис. BC cal.).

Зазначена схема інвазій індоєвропейців значною мірою не втратила свою актуальність і в наші дні. Принаймні хвилі міграцій, інвазій чи дифузій степового населення з Північно-Західного Надчорномор'я у Подунав'я та на північ Балкан у V–поч. III тис. BC cal., враховуючи сучасний стан археологічних джерел, заперечити важко.

1 — Інститут археології НАН України, Київ, Україна.

Залізняк Леонід¹ (Київ, Україна),
Яневич Олександр² (Київ, Україна)

ПІЗНЬОМЕЗОЛІТИЧНА СТОЯНКА ЛАСПІ-7 НА ПІВДЕННОМУ БЕРЕЗІ КРИМУ (УКРАЇНА)

Пізній мезоліт представлений в Криму двома культурами — кукрецькою та мурзак-кобинською. Однією із найвиразніших пізньомезолітичних пам'яток є Ласпі-7, яка розташована в західній частині Південного берегу Криму. Вона була виявлена у 1973 р. та досліджена у 1974—1976, 1983 рр. експедицією ІА АН УРСР під керівництвом Д.Я. Телегіна.

Пам'ятка знаходилась у бухті Ласпі на скелястому схилі берега моря на висоті близько 12 м над поверхнею води. Відклади стоянки, потужністю близько двох метрів, поділені на сім культурних шарів, являли собою глинистий седимент, насичений дрібним вугіллям та мушлями суходольного равлика *Helix albestins*. Серед фауністичних решток — розколоті кістки благородного оленя, косулі, видри, дрохви, водоплаваючих птахів.

Археологічний матеріал з усіх шарів загалом подібний. Він поєднує в собі знаряддя, притаманні мурзак-кобинській культурі з невеликою кількістю кукрекських форм. Зокрема, нуклеуси представлені призматичними, пірамідальними та одним олівцеподібним. Мікролітичний набір складається з

дрібних симетричних та асиметричних трапецій, трикутників, мікролітів із притупленим краєм, мікропластинки зі скошеним кінцем та вкладення кукрецького типу. Скребачки представлені переважно напівкруглими на відщепках низького профілю, а також окремими кінцевими на платівках. Нечисленні різці здебільше кукрецькі — на відщепках із численними різцевими окрайками. Чисельно їм поступаються кутові на платівках. Яскравою рисою стоянки є велика кількість анкошів — платівок із глибокими виїмками. Знайдено проколки, оброблені стрімкою ретушшю. Серед кістяних знарядь уламки гарпуна, рогової муфти та круглого в перетині наконечника з двома пазами.

Поєднання мурзак-кобинських та кукрекських типів знарядь у комплексах стоянок Гірського Криму є типовим явищем. Водночас, у гірській частині півострова відомі також кукрецькі пам'ятки без будь-яких мурзак-кобинських домішок. Отже, поєднання мурзак-кобинських та кукрекських елементів в комплексах культурних шарів Ласпі 7 може бути як результатом спільного мешкання носіїв різних культур, так і механічною сумішшю різнокультурних матеріалів. Мурзак-кобинська культура гірського Криму датується початком атлантичного періоду голоцену, близько 7—6 тис. ВС (cal).

1,2 — *Інститут археології НАН України, Київ, Україна.*

Іванова Світлана¹ (Київ, Україна)

ІМПОРТ АБО ІМІТАЦІЯ: ПРО ОСОБЛИВОСТІ БУДЖАКСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Своєрідність матеріальної культури західного ареалу ямної культурно-історичної спільноти дозволило дослідникам виділити особливу буджакську культуру. Питання про її статус поки не вирішене однозначно: більшість археологів включають її в ямну КІС, інші виділяють в особливу культуру раннього бронзового віку. Її характерна риса — це плоскодонний посуд, частина з якого має аналогії в культурах Центральної і Південно-Східної